

2-TOM, 4-SON

SURXONDARYO VILOYATI SUV RESURSLARI

Shomirzayeva Z.X.

TerDU kimyo fakulteti talabasi

E-mail: zulfiyashomirzayeva14@gmail.com

Surxondaryo viloyatining ichki suvlari uning sersuv va tezoqar daryolari, soylari va sun'iy suv omborlaridir. Viloyatning eng yirik daryolari Surxondaryo va Sheroboddaryo daryolaridir. Surxondaryo viloyatidagi ko'pchilik daryolar Qashqadaryo va Tojikiston hududidagi baland tog'lardan boshlanadi. Bu daryolar sersuv va tez oqardir. Viloyatdagi daryolar qordan, muzliklar suvidan yomg'ir va yer osti suvidan to'yinadi.

To'polang daryosi Surxondaryoni tashkil qiluvchi sersuv va tezoqar yirik o'ng irmog'idir. Daryoning uzunligi 124 km. havzasi 5217 kv km. suv yig'adigan maydoni 2200 kv. km. Daryo Hisor tizmasining dengiz sathidan 3800 metr balandlikda joylashgan Hazrat Sulton massividagi qor va muzliklardan Qorasuv nomi bilan boshlanib, so'ngra Tamshush nomini oladi va G'ova irmog'ni qo'shib olgach To'palangdaryo deb ataladi. So'ngra unga Shatrut va Dashnobod irmoqlari qo'shiladi. To'palang daryosi asosan qor (umumiy suv hajmining 65 foizi), yer osti suvlari (26 foiz), muz (6 foiz) va yomg'ir (3 foiz) suvlaridan to'yinadi. Daryo yuqori qismida juda tor bo'lib, 5-10 va ba'zan 20-30 metrni, Zarchob qishlog'i yaqinida uning vodiysi 150-200 metrga Sariosiyo qishlog'iga yetganda 2 kmgacha kengayib boradi. To'polang daryosi Hisor tog'larining dengiz sathidan 3800 metr balandlikda joylashgan Hazrat Sulton massividagi qor va muzlardan boshlanadi. Hazrat Sulton massivi mamlakatimizdagi eng baland tog' cho'qqisi hisoblanib uning balandligi 4643 metr balandlikka egadir. To'palangdaryo Surxondaryo havzasidagi eng sersuv daryodir, uning yillik oqimi Surxondaryo havzasining tog'li qismida hosil bo'ladigan oqimning oqimi Surxondaryo havzasining tog'li qismida hosil bo'ladigan oqimning taxminan 44 foizini tashkil etadi. To'polang daryosining suv sarfi uning to'yinish turiga ko'ra o'zgarib boradi.

Sheroboddaryo - Amudaryoning so'ngi yirik irmog'idir. Uning uzunligi 186 km, suv yig'adigan maydoni 2950 kv.kmni tashkil etadi. Daryo Hisor tog'i g'arbiy tizmasining janubiy yonbag'rida joylashgan 2700 metr balandlikdagi Belao'ta dovonidan boshlanadi. Sherobod daryosi Irg'ayli va Qizilsoy daryolarining qo'shilishidan hosil bo'ladi. Daryoga o'ng tomondan Qizilsoy, O'rikli soy, Sariqiya, Sho'rob, Sayrob, Laylaygonsoy, Maydon, chapdan esa Ko'kamir, Chaqmoq, Jugun, Sharshar kabi irmoqlar qo'shiladi. Daryoning nomi uning yuqori qismida Machaydaryo, Machay qishlog'idan Sherobod shahrigacha

2-TOM, 4-SON

Sheroboddaryo va soʻngra Qorasuv nomi bilan ataladi. Daryoning oʻrtacha yillik suv sarfi sekundiga 7,53 m³ , suvi bahorda va yozning boshlarida koʻpayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Internet maʼlumotlari. <https://uz.sadaalomma.com>.

2. Internet maʼlumotlari.

<https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&>

3. Internet maʼlumotlari. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Temir>

4. Рўзиев А. Сурхондарё вилояти. - Тошкент. 1996

5. Зокиров Х.Х. Сурхондарё табиати ва экологияси. Термиз-2021

